

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureauonderzoek en boringen aan de Voorburglaan te Wageningen (Gld.)

M.C. Blom

ARC-Rapporten 2003-37

Groningen
11 februari 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2003/138
Provincie	Gelderland
Gemeente	Wageningen
Plaats	Wageningen
Toponiem	Voorburglaan
Kaartblad	39F
Coördinaten	174.000-/42.000
Periode	–
Type object	–
Type bodem	Zavel en lichte klei
Geomorfologie	Oeverwal

1.2 Aanleiding van het onderzoek

De aanleiding voor een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) op de locatie aan de Voorburglaan te Wageningen zijn bouwplannen van de Stichting Sociale Huisvesting Wageningen. Wageningen is gelegen in een gebied dat een lange geschiedenis van bewoning en andere menselijke activiteiten kent, die al vanaf de oude steentijd dateert.¹ Tevens is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) de archeologische verwachtingswaarde van Wageningen en omgeving hoog. Daarom heeft de Stichting Sociale Huisvesting Wageningen aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven een IVO door middel van bureauonderzoek en boringen uit te voeren. Het onderzoek is uitgevoerd op 28 juli 2003 door drs. J.Y. Huis in 't Veld en mw. drs. M.C. Blom.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt ten westen van de stadskern van Wageningen aan de Voorburglaan, een zijstraat van de Marijkeweg (afb. 1 en 2).

1.4 Doel van het onderzoek

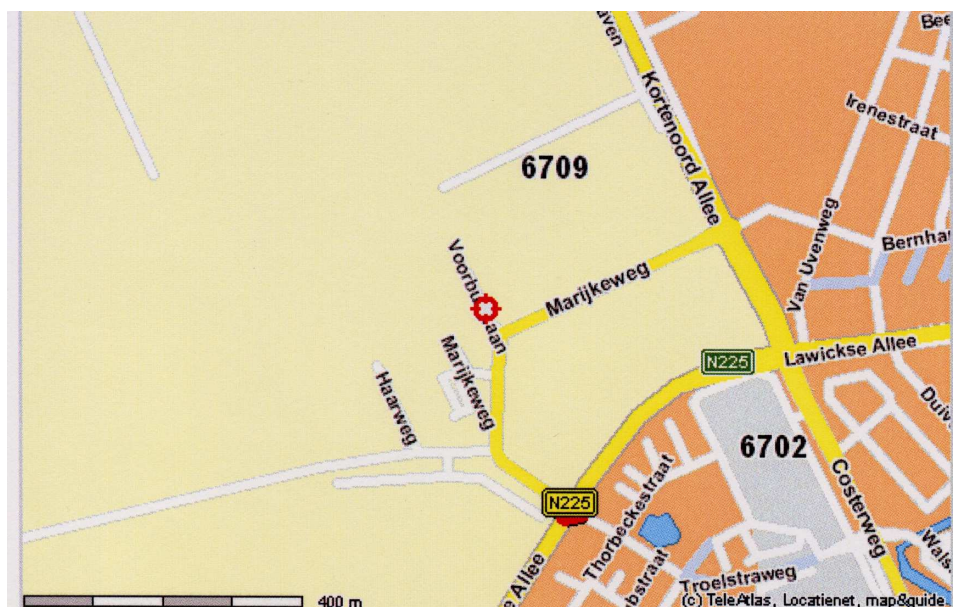
Het onderzoek heeft als doel het vaststellen van de bodemopbouw en het lokaliseren van eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen. Als er vondstmateriaal en/of vindplaatsen worden aangetroffen, zal door het zetten van extra boringen de omvang en kwaliteit van de vindplaats moeten worden vastgesteld.

Om dit doel te verwezenlijken is een bureaustudie gedaan om een de archeologische verwachtingswaarde vast te stellen en een aanvullend booronderzoek om deze verwachting te toetsen.

¹Er zijn stenen werktuigen in Wageningen gevonden die dateren vanaf 70.000 jaar v. Chr.

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

Afbeelding 2 De locatie van de Voorburglaan.

1.5 Werkwijze

Bureauonderzoek

Tijdens het bureauonderzoek zijn de volgende ter beschikking staande middelen gebruikt om tot een goede archeologische verwachtingswaarde van het onderzoeksgebied te komen:

- Archis (archeologisch informatiesysteem voor Nederland);
- Divers kaartmateriaal bestudeerd, waaronder de bodemkaart van Nederland en verschillende historische kaarten van het gebied;
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie);
- Kaartmateriaal van Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau RAAP. Op deze kaarten is aangegeven hoe groot het risico is op het eventueel verstoren van archeologische resten in de verschillende delen van Wageningen en omgeving is.

Veldwerk

Het veldwerk bestond uit het zetten van tien boringen (afb. 3). De raaiafstand bedroeg 30 meter en de boorafstand in de raai 25 meter. In de raaien verspringen de boringen ten opzichte van elkaar, zodat een goede dekking van het terrein wordt verkregen. Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 6 centimeter. De boorkernen werden zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens werd de bodemopbouw per boring beschreven en werd er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Naast het boren is een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van ontsluitingen, zoals molshopen.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geoarcheologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de IKAW hoog. De bodemkaart van Nederland (kaartblad 39 Oost Rhenen) vermeldt dat in het onderzoeksgebied een rivierkleigrond van zavel en lichte klei aangetroffen zou kunnen worden. Deze grond is een typische stroomruggrond. Het gebied rond Wageningen ligt in een gebied met gronden van het Rijnsysteem en dit betekent dat er in de ondergrond plaatselijk zand of oude rivierklei (rivierleem) op grof zand voorkomt (Steur & Heijink 1973). Volgens de geraadpleegde kaarten van RAAP is de archeologische potentie van de locatie aan de Voorburglaan laag tot geen. Dit betekent dat het risico op het aantasten van archeologische waarden gemiddeld is.

Wageningen en omgeving zijn echter wel gelegen op een gunstige locatie voor bewoning, namelijk tussen twee stuwwallen. In het westen ligt de Utrechtse Heuvelrug en in het oosten de stuwwal die loopt van Wageningen–Ede naar Lunteren. In het zuiden wordt het gebied begrensd door de Rijn. Tegen de stuwwallen van Wageningen–Ede–Lunteren liggen dekzanden die geschikt zijn en al lange tijd gebruikt worden voor akkerbouw. Via een oversteekplaats in de Rijn liep vanuit het zuiden een belangrijke handelsweg naar het noorden. De prehistorische

Afbeelding 3 Boorpuntenkaart Voorburglaan. Kaart: B. Schomaker.

mens zocht deze gebieden al op om akkers aan te leggen en zijn vee te weiden (Rietveld et al. 1983). Verder zijn in Wageningen en omgeving talloze archeologische vondsten gedaan die duiden op een intensieve bewoning van het gebied van de stad en omgeving in de prehistorie. Er zijn geen Archis-meldingen uit de direkte omgeving van het onderzoeksterrein bekend.

2.2 Bodemopbouw

De bodemopbouw, die werd aangetroffen tijdens het booronderzoek, bestaat van onder naar boven uit:

- Rivierafzettingen van lichtgrijze zeer zandige rivierklei met soms plantenresten. Dit pakket bevindt zich op een gemiddelde diepte van $\pm 1,80$ meter beneden maaiveld (zie tabel 1);
- Een laagje met veel plantenresten, een zogenaamde vegetatielaag. Deze laag werd aangetroffen in boringen 2 t/m 5 en 7 en bestaat uit een bruingrijze zandige klei. Dit laagje heeft een gemiddelde dikte van ± 5 centimeter;
- Een pakket van bruingrijs siltig zand met soms nog enkele plantenresten. Dit pakket is gemiddeld 25 centimeter dik;
- Een laag grijze klei, deze laag bevindt zich op gemiddeld 1,10 meter beneden maaiveld;
- Een laag donkerbruingrijzige zandige klei. In deze laag werden in boringen 6, 9 en 10 puinresten aangetroffen, waaronder zeer recent geglazuurd aardewerk;
- De bouwvoor, bestaande uit lichtbruin fijn zand. In de bouwvoor bevinden zich over het gehele terrein veel puinresten. De bouwvoor heeft een gemiddelde dikte van ± 50 centimeter.

2.3 Vondsten

Tijdens het onderzoek is in de boorkernen een aantal vondsten aangetroffen. Het betreft hier resten van recente bouwmaterialen. Er zijn geen archeologische indicatoren in de boorkernen waargenomen.

3 Conclusies en aanbeveling

Op de locatie aan de Voorburglaan te Wageningen is een IVO uitgevoerd door middel van bureauonderzoek en boringen. De boringen zijn alle, voor zover mogelijk, tot in de schone rivierklei-afzetting gezet. Dit pakket wordt op een gemiddelde diepte van $\pm 1,80$ meter beneden maaiveld aangetroffen. Op dit pakket bevindt zich op enkele plaatsen een vegetatiehorizont van ± 5 centimeter dik. In deze pakketten werden geen archeologische indicatoren of resten van menselijke activiteiten aangetroffen. Ook in de daarboven gelegen lagen werden dergelijke resten niet aangetroffen.

In het oostelijke gedeelte van het onderzoeksterrein, in de boringen 6 t/m 10, lijken de bodemlagen verstoord te zijn tot op een niveau van gemiddeld 1 meter beneden maaiveld (zie bijlage 1). In de betreffende boringen werd namelijk een mix van recente puinresten, opgebracht geel zand en brokken klei aangetroffen.

Het is niet geheel uit te sluiten dat er in de lagen direct boven het pakket van de rivierafzetting nog archeologische sporen aanwezig zijn. De kans hierop lijkt echter zeer klein, gezien het feit dat er geen archeologische indicatoren in de boorkernen en eveneens zeer weinig fosfaat werd aangetroffen. Mochten er zich nog resten van menselijke activiteiten in de bodem van het onderzoeksterrein bevinden, dan zouden deze verwacht worden in het westelijke gedeelte.

Het lijkt vooralsnog niet noodzakelijk om een archeologisch vervolgonderzoek op het terrein aan de Voorburglaan te Wageningen uit te laten voeren. Mochten er tijdens bouwwerkzaamheden archeologische indicatoren aan het licht komen, dan dient contact te worden opgenomen met de Provinciaal Archeoloog van de Provincie Gelderland, mevrouw F. de Roode.

Literatuur

Rietveld, A.L., A.G. Steenbergen & A.C. Zeven (red.), 1983. *Gezicht op de geschiedenis van Wageningen. Uitgegeven ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de vereniging "Oud-Wageningen"*. Wageningen (Historische Reeks van de Vereniging "Oud-Wageningen" Nummer 2).

Steur, G.G.L. & W. Heijink, 1973. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 39 West Rhenen en 39 Oost Rhenen*. Wageningen. Stiboka.

Bijlage 1 Boorstaten

Alle dieptes worden in centimeters gegeven.

Boring 1					
diepte	lithologie		grens	kleur	opmerkingen
25	zand	matig grindig		lichtbruin	veel puinresten
105	klei	zwak zandig	geleidelijk	donkerblauwgrijs	
140	klei		geleidelijk	lichtblauwgrijs	houtschoolresten op 1.30 m
150	klei		geleidelijk	bruinblauwgrijs	enkele plantenresten, houtschool
160	zand	matig siltig	scherp	grijsbruin	
170	zand		geleidelijk	lichtgrijs	zeer grof zand met enkele fosfaatspikkels
Boring 2					
diepte	lithologie		grens	kleur	opmerkingen
70	zand		lichtbruin		veel puinresten, brokjes klei
90	klei	zwak zandig	geleidelijk	grijs	
130	klei		geleidelijk	lichtgrijs	enkele plantenresten
150	zand	matig siltig	scherp	bruingrijs	
200	zand		scherp	lichtbruingrijs	zeer grof zand
Boring 3					
diepte	lithologie		grens	kleur	opmerkingen
55	zand	matig grindig		lichtbruin	veel puinresten, kalk
80	klei	zwak zandig	geleidelijk	bruingrijs	
90	klei		geleidelijk	grijs	enkele plantenresten, houtschool
110	zand	matig siltig	scherp	donkergrijs	
125	zand		geleidelijk	lichtgrijs	enkele plantenresten.
150	zand		geleidelijk	bruin	enkele plantenresten
Boring 4					
diepte	lithologie		grens	kleur	opmerkingen
30	zand			lichtbruin	opgebracht?
65	klei	zwak zandig	scherp	bruingrijs	
75	klei		geleidelijk	donkergrijs	enkele plantenresten, matig ijzerrijk, houtschool
100	klei		geleidelijk	grijs	enkele plantenresten, matig ijzerrijk
115	klei	zwak zandig	geleidelijk	grijs	
120	zand	matig siltig	scherp	donkergrijs	
170	zand		geleidelijk	lichtgrijs	matig fosfaatrijk
Boring 5					
diepte	lithologie		grens	kleur	opmerkingen
40	zand			lichtbruin	brokken klei, opgebracht zand?
80	klei	zwak zandig	scherp	donkerblauwgrijs	
100	klei		geleidelijk	donkergrijs	enkele plantenresten, veel houtschool, stenen
135	klei		geleidelijk	grijs	enkele plantenresten
140	zand	matig siltig	geleidelijk	donkerbruingrijs	
190	zand		scherp	grijs	enkele plantenresten
Boring 6					
diepte	lithologie		grens	kleur	opmerkingen
30	zand			grijsbruin	veel puinresten
60	klei	zwak zandig	geleidelijk	donkergrijs	
130	klei	zwak zandig	geleidelijk	donkerbruingrijs	

Boring 7

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>		<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	zand			grijsbruin	geel opgebracht (?) zand
40	klei	zwak zandig	geleidelijk	donkergrijs	
50	zand		scherp	groengrijs	stenen
60	klei	zwak zandig	scherp	donkergrijs	
100	klei	zwak grindig	geleidelijk	grijs	
115	zand	zwak siltig	geleidelijk	bruingrijs	
150	zand		geleidelijk	grijsbruin	enkele plantenresten, zeer grof zand

Boring 8

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>		<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
70	zand			bruingrijs	veel puinresten, brokken klei
85	klei	matig zandig	geleidelijk	donkergrijs	
125	klei	zwak grindig	geleidelijk	blauwgrijs	enkele plantenresten, fosfaatvlek, op 1,15 m steen
130	zand	zwak siltig	geleidelijk	bruingrijs	
170	zand		geleidelijk	grijs	

Boring 9

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>		<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
45	zand	matig grindig		donkerbruin	veel puinresten, stenen
50	klei	matig zandig	scherp	donkerbruingrijs	
55	zand		scherp	geel	opgebracht zand?
90	klei	matig zandig	scherp	donkerbruingrijs	
95	zand		scherp	geel	opgebracht zand?
140	klei	matig zandig, zwak grindig	scherp	donkerbruingrijs	
145	zand		geleidelijk	donkerbruingrijs	enkele plantenresten, stenen, brokken klei
150	klei	zwak zandig	scherp	grijs	

Boring 10

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>		<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
60	zand			donkerbruin	
65	zand	zwak siltig	geleidelijk	bruin	
160	klei	zwak zandig	geleidelijk	blauwgrijs	
165	zand			grijs	einde boring i.v.m. buis (leiding?)